

Resultat från inventeringar av järv i Sverige 2011

**Nationell sammanställning av
länsstyrelsernas inventeringar**

Versioner av Resultat från inventeringar av järv 2011

Version 1.0

Utgivningsdatum 2012-03-23

Förändring –

Rapporten är skriven av Viltskadecenter som har Naturvårdsverkets uppdrag att årligen sammanställa länsstyrelsernas inventeringar av järv.

Författare: Anna Danell

Denna rapport kan beställas från Viltskadecenter, Grimsö forskningsstation, SLU
730 91 Riddarhyttan. Telefon 0581-920 70. Den kan även laddas ned som pdf-
dokument från Viltskadecenters webbplats: www.viltskadecenter.se

Omslagsbild: 1-2 dagar gamla spår efter järvhona (vänster spår) och unge (höger spår). Foto:
Magnus Eriksson

ISBN: 978-91-86331-46-7

Innehåll

Inledning	3
Svenska samebyars betesområden i Norge samt gränzoner i Finland och Norge	3
Metoder	4
Organisation	4
Resultat	5
Sverige	5
Svenska samebyars renbetesområden och gränzoner i Norge	5
Gränzoner i Finland	5
Järföryngringar i Skandinavien	5
Populationsuppskattning	5
Litteratur	12

Inledning

Järven är med sina 8-18 kg det största mårddjuret, och har en cirkumpolär utbredning i fjäll och nordliga skogsområden i Asien, Europa och Nordamerika. I Sverige finns järven främst i fjällregionerna även om den på senare år spridit sig både öster och söderut och numera återfinns i skogslandskapet i Västernorrland, Dalarna och Gävleborg. Det är ett solitärt levande däggdjur som rör sig över stora områden. Järvhonans hemområde är knappt 200 km², medan järvhannens hemområde i snitt är drygt 730 km². Honan föder ungar (1-4 st) i januari-mars i lyan, som oftast ligger i en snödriva i en fjällbrant eller i blockmark i skogen. Honan ensam har vårdnaden om ungarna. Honan och ungarna lämnar lyan i månadsskiftet april-maj, men honan kan då ha använt sig av flera lyeplatser. Ungarna följer sedan honan till fram på hösten då de blir självständiga. Under inventeringen registreras vilka lyor som är i bruk i kombination med spår eller synobservationer av hona med ungar. Utifrån resultatet av inventeringarna kan man sedan göra en populationsuppskattning.

Riksdagen har beslutat att björn, järv, lodjur, varg och kungsörn skall finnas i så stora antal att de långsiktigt finns kvar i den svenska faunan och även kan sprida sig till sina naturliga utbredningsområden. I propositionen Sammanhållen rovdjurspolitik (prop. 2000/01:57) som antagits av Riksdagen (protokoll 2000/01:88) anges olika mål för storleken på rovdjursstammarna. Målen uttrycks i antal årliga föryngringar, vilket för björn, järv, lodjur och varg innebär antal honor som föder ungar varje år och för kungsörn antal årliga häckningar. För järv är etappmålet 90 föryngringar, vilket motsvarar en stam på cirka 575 djur.

I oktober 2009 antog riksdagen även regeringens proposition ”En ny rovdjursförvaltning” (prop. 2008/09:210). Enligt propositionen ska en utvärdering av järvstammens utveckling ske när etappmålet för järv har nåtts. Naturvårdsverket redovisade i december 2008 att etappmålet för järv (90 föryngringar per år) bedömdes ha nåtts. Utvärderingen av järvstammens utveckling samt en förnyad målbedömning överlämnas till regeringen i juli 2012.

Länsstyrelserna i län som omfattas av renskötselområdet har sedan 1996 haft det regionala ansvaret för inventeringen av järv liksom för björn, lodjur, varg och kungsörn. Sedan 2002 har samtliga landets länsstyrelser detta ansvar. I denna rapport redovisas en nationell sammanställning av länsstyrelsernas inventeringsresultat från inventeringssäsongen 2011. I rapporten redovisas antalet föryngringar av järv 2011, det vill säga antalet kända kullar av järvar som föddes i februari – mars 2011 och som inventerades under perioden 1 mars 2011 – 30 juni 2011. Därtill redovisas övrig förekomst av järv som registrerats av länsstyrelserna under järvens reproduktionscykel 2011 (1 mars 2011 – 31 januari 2012). Uppgifterna i sammanställningen baseras på länens inventeringsrapporter samt på uppgifter som registrerats i databasen Rovdjursforum före den 15 februari 2012.

Med ändringarna i inventeringsföreskrifter (NFS 2012:1) som trädde i kraft 1 februari 2012 är reproduktionscykeln för järv ändrad och innefattar nu 1 februari-31 januari följande år. Detta innebär att reproduktionscykeln för järv 2011 blivit kortad med en månad och var därför 1 mars 2011 till 31 januari 2012. Resultaten i denna rapport grundar sig på den information som fanns registrerad i Rovdjursforum fram till 15 februari 2012, samt data från Rovdata med föryngringar i Norge.

Svenska samebyars betesområden i Norge samt gränzoner i Finland och Norge

Inventeringsområdet för rovdjur ska enligt Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om inventering av björn, varg, järv, lodjur och kungsörn (NFS 2007:10) även omfatta

svenska samebyars renbetesområden i Norge. Dessutom ska föryngringar som ligger inom en zon på 5 km från det totala renbetesområdets yttre gräns redovisas, vilket därmed kan omfatta föryngringar i Finland och i ytterligare områden i Norge.

Renbeteskonventionen från 1972 som behandlar svenska samebyars betesrätt i Norge och norska samebyars betesrätt i Sverige upphörde att gälla den 30 april 2005. Uppgifter om föryngringar som redovisas i den här rapporten omfattar renbetesområdena som de såg ut i konventionen från 1972. Respektive länsstyrelse hämtar information om föryngringar från NINA (Norsk Institutt for Naturforskning), SNO (Statens naturoppsyn, Direktoratet for naturförvaltning, Norge) och Vilt- och fiskforskningsinstitutet i Finland.

Metoder

Under inventeringsperioden 2011 reglerade Viltskadeförordningen (2001:724) samt Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om inventering av björn, varg, järv, lodjur och kungsörn (NFS 2007:10) inventeringsverksamheten i detalj. I NFS 2007:10 anges bland annat vilka inventeringsmetoder och vilka kriterier som ska användas vid kvalitetssäkring och för att fastställa antalet föryngringar av en art. Kvalitetssäkringen får endast utföras av personer som utsetts av länsstyrelsen och som genomgått utbildning vid Viltskadecenter.

Inventeringsarbetet är främst inriktat på att fastställa antalet föryngringar av järv och i andra hand övrig förekomst. Förekomst registreras främst i områden utan föryngringar. Fastställandet av antal föryngringar grundar sig i huvudsak på lokalisering av järvlyor. Områden med tidigare kända järvlyor besöks regelbundet under mars – maj varvid eventuell aktivitet av järv registreras. Områden som bedöms kunna hysa reproducerande järv, men där man inte tidigare känner till någon järvlya, besöks också i möjligaste mån under inventeringsperioden.

Därtill görs efterkontroller eller barmarkskontroller av platser där föryngring bedömts som trolig, men inte kunnat fastställas under tiden lyan nyttjades. Vid dessa kontroller registreras förekomsten av spår och andra tecken som tyder på att honan fött ungar. Barmarkskontroller kan ske även efter 30 juni om snötäcket förhindrar tidigare besök.

En föryngring bedöms som säker eller sannolik beroende på om ungar dokumenterats eller inte. Om en unge eller ungar dokumenteras och senare under året konstaterats ha dött bedöms föryngringen som misslyckad. Metoden att registrera lyor har utvärderats av en arbetsgrupp på uppdrag av Direktoratet for naturförvaltning (Lundvall m fl 2006). Baserat på uppgifter från inventeringssäsongen 2008 utfördes på uppdrag av Naturvårdsverket och Direktoratet for naturförvaltning också nyligen en jämförande genomgång av registreringen av järvlyor i Sverige och Norge (Brøseth & Andersen 2009).

Populationsuppskattningen bygger på demografiska data från forskningsprojekten. Ålder för första reproduktion, andel honor som reproducerar sig varje år, könskvot etc. ligger till grund för den populationsuppskattning som görs. Vid populationsuppskattningen används ett medelvärde av antalet registrerade föryngringar under de tre senaste åren.

Organisation

Länsstyrelsernas ansvar för inventeringen omfattar planering, genomförande, dokumentation, sammanställning och utvärdering. Järvinventeringen bedrivs i samarbete med samebyarna. Inventeringsarbetet dokumenteras i den nationella databasen Rovdjursforum. På Naturvårdsverkets och länsstyrelsernas uppdrag genomför

Viltskadecenter utbildning av de personer som kvalitetssäkrar observationer. Viltskadecenter gör även den nationella sammanställningen av länsstyrelsernas inventeringsresultat.

Resultat

Sverige

För 2011 registrerades totalt 118 föryngringar av järv i Sverige. Alla föryngringar dokumenterades inom renskötselområden (tabell 1). 118 föryngringar ligger klart över det nationella etappmålet för järv som är 90 årliga föryngringar, och ligger i samma nivå som i fjol, då antalet registrerade järvföryngringar 117 stycken (tabell 2, figur 1).

De 118 föryngringarna för 2011 fördelade sig på fyra län: Norrbotten (66), Jämtland (26), Västerbotten (22), och Dalarna (4) (figur 2 och 3). Mer än hälften (55 %) av dessa föryngringar registrerades inom Norrbottens fjällvärld. 73 av föryngringarna (62 %) bedömdes som säkra föryngringar och 45 (38 %) som sannolika. Inga misslyckade föryngringar har registrerats under 2011. I Dalarnas län registrerades en säker och tre sannolika föryngringar under 2011. Värmland och Gävleborg och Västernorrland registrerade ingen föryngring under reproduktionscykeln 2011 (1 mars 2011 – 31 januari 2012), men däremot regelbunden förekomst. Örebro län registrerade tillfällig förekomst under 2011. I vissa områden utanför renskötselområdet har det skett en nedprioritering av järvinventeringen då varg och lodjur tagit mer resurser i anspråk (Aronsson & Persson 2012). Spårobservationer registreras, men det sker inga riktade insatser på att finna järvlyor. Det kan innebära att föryngringar av järv i skogslandet missas, och det totala antalet föryngringar i skogslandet kan sålunda vara något högre än vad som anges i denna rapport.

Svenska samebyars renbetesområden och gränzoner i Norge

Under 2011 dokumenterades 12 norska järvföryngringar som berör svenska samebyars renbetesområden på norsk mark. Tio av dessa, varav en misslyckad, fanns i anslutning till Norrbottens län. En norsk järvföryngring konstaterades i anslutning till Dalarnas län, samt en i anslutning till Västerbottens län. Ingen järvföryngring konstaterades i Norge inom 5 km från gränsen mot Jämtlands län.

Gränzoner i Finland

En järvföryngring har registrerats i Finland inom 5 km från renbetesmark i Sverige.

Järvföryngringar i Skandinavien

I tillägg till de 118 föryngringar som registrerats i Sverige under 2011 registrerades ytterligare 58 föryngringar i Norge. Den Skandinaviska järvstammen uppgår därmed till 176 föryngringar (figur 5). Det är något lägre än fjolårets resultat då antalet föryngringar i Skandinavien uppgick till 183 föryngringar.

Populationsuppskattning

Baserat på antalet registrerade föryngringar i Sverige och Norge är den totala populationen uppskattad till 167 individer i Jämtland/Dalarna, 131 i Västerbotten och 370 i Norrbotten. I Norge beräknas populationen vara 370 st. Den totala järvpopulationen i Skandinavien beräknas vara 1038 individer.

Tabeller och figurer

Tabell 1. Förekomst och antal registrerade säkra, sannolika och misslyckade föryngringar av järv i Sverige 2011. Uppgifterna baseras på länens inventeringsrapporter samt på uppgifter som registrerats i databasen Rovdjursforum innan den 15 februari 2012.

		Förekomst av järv 1 mars 2011 – 31 januari 2012 ¹	Antal funna föryngringar under inventeringsperioden ²		Antal kända misslyckade föryngringar ³	
Länsbeteckning	Län		Säkra	Sannolika		Totalt
AB	Stockholm	Ingen dokumenterad	-	-	-	-
C	Uppsala	Ingen dokumenterad	-	-	-	-
D	Södermanland	Ingen dokumenterad	-	-	-	-
E	Östergötland	Ingen dokumenterad	-	-	-	-
F	Jönköping	Ingen dokumenterad	-	-	-	-
G	Kronoberg	Ingen dokumenterad	-	-	-	-
H	Kalmar	Ingen dokumenterad	-	-	-	-
I	Gotland	Ingen dokumenterad	-	-	-	-
K	Blekinge	Ingen dokumenterad	-	-	-	-
M	Skåne	Ingen dokumenterad	-	-	-	-
N	Halland	Ingen dokumenterad	-	-	-	-
O	Västra Götaland	Ingen dokumenterad	-	-	-	-
S	Värmland	Regelbunden förekomst	-	-	-	-
T	Örebro	Tillfällig förekomst	-	-	-	-
U	Västmanland	Ingen dokumenterad	-	-	-	-
W	Dalarna	Föryngring	1	3	-	4
	Varav inom samebyar		1	3	-	4
	Varav utanför samebyar		-	-	-	-
X	Gävleborg	Regelbunden förekomst	-	-	-	-
Y	Västernorrland	Ingen dokumenterad	-	-	-	-
	Varav inom samebyar			-	-	
	Varav utanför samebyar			-	-	
Z	Jämtland	Föryngring	10	16	-	26
AC	Västerbotten	Föryngring	11	10	-	21
BD	Norrbotten	Föryngring	51	15	-	66
Hela landet			73	45	-	118
	Varav inom samebyar		73	45	-	118
	Varav utanför samebyar		-	-	-	-

¹ *Föryngring*: minst en järvhona har fått ungar i länet. *Regelbunden förekomst*: Spår eller andra observationer av järv har dokumenterats vid minst tre tillfällen under minst tre månader under reproduktionscykeln 2011 (1 mars 2011 – 31 januari 2012). *Tillfällig förekomst*: Kvalitetssäkrade spår eller observationer av järv som dokumenterats minst en gång under reproduktionscykeln 2011.

² Inventeringsperiod: 1 mars - 30 juni 2011.

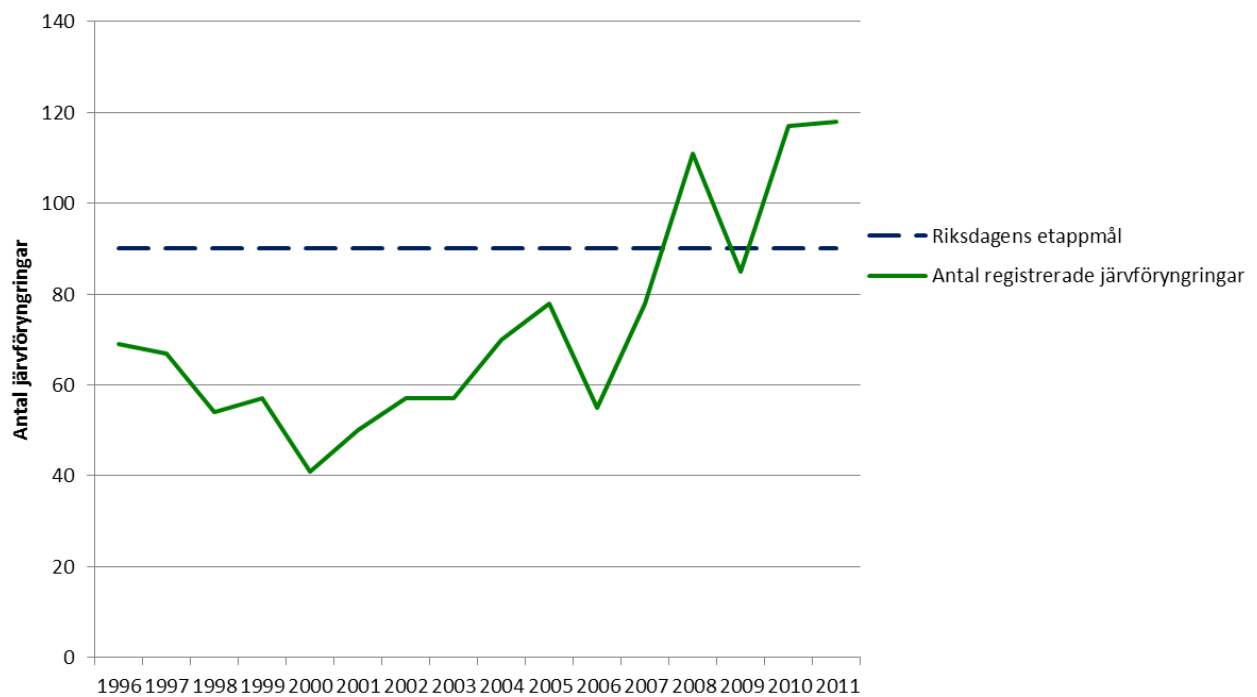
³ Med misslyckad föryngring menas att unge/ungar har dokumenterats och senare under reproduktionscykeln konstaterats ha dött.

Källa: Länsstyrelserna och Rovdjursforum

Tabell 2. Antal registrerade föryngringar av järv 1996 - 2011. Från och med år 2003 delas föryngringarna in i säkra, sannolika och misslyckade.

År	Antal föryngringar			Totalt
	Säkra	Sannolika	Misslyckade	
1996	-	-	-	69
1997	-	-	-	67
1998	-	-	-	54
1999	-	-	-	57
2000	-	-	-	41
2001	-	-	-	50
2002	-	-	-	57
2003	29	28	-	57
2004	31	39	-	70
2005	61	14	3	78
2006	45	8	2	55
2007	64	11	3	78
2008	76	31	4	111
2009	47	35	3	85
2010	80	33	4	117
2011	73	45		118

Källa: Länsstyrelserna och Rovdjursforum

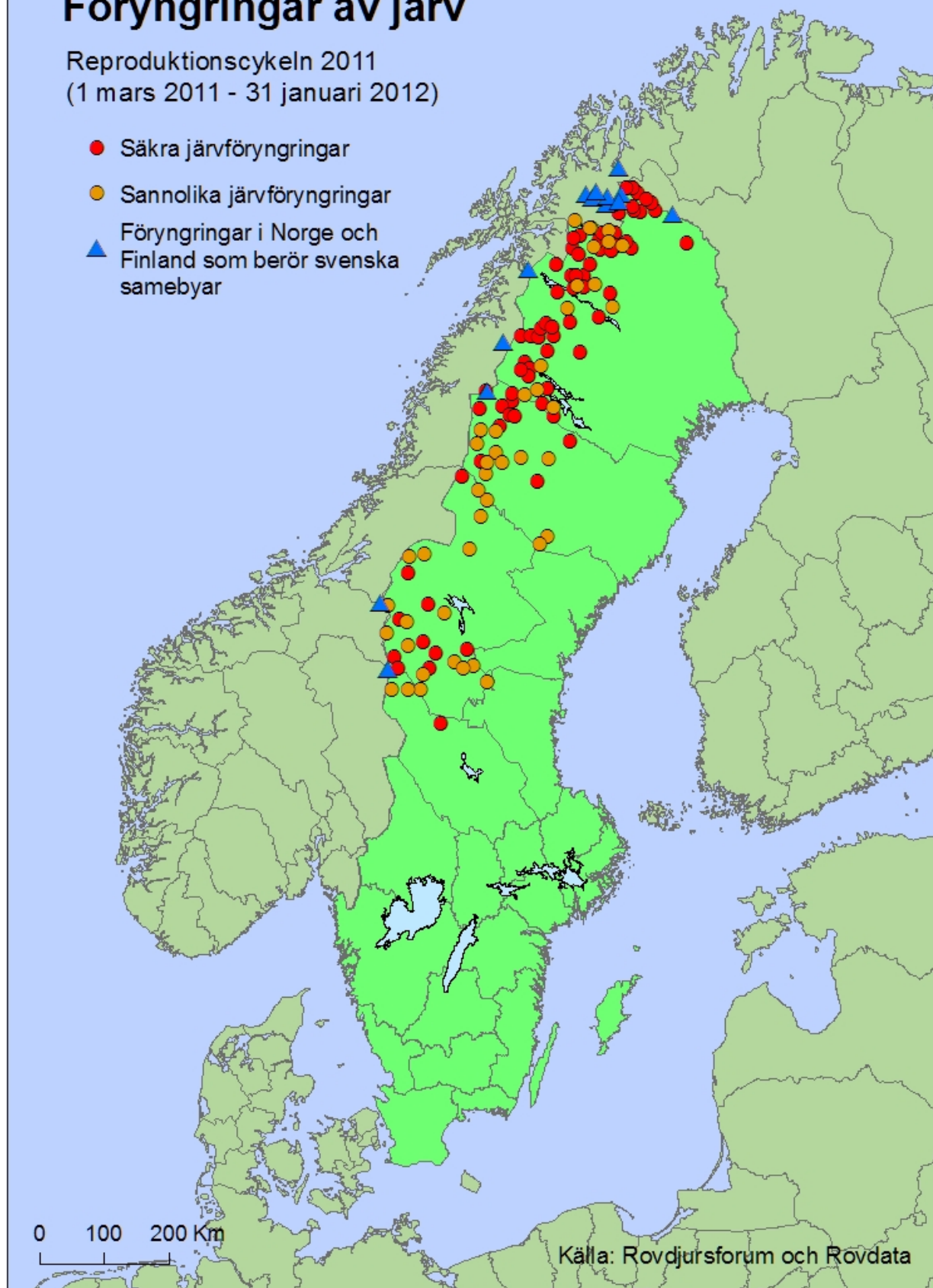

Figur 1. Antal järvföryngringar som registrerats i Sverige av länsstyrelserna åren 1996 - 2011.
Källa: Länsstyrelserna och Rovdjursforum.

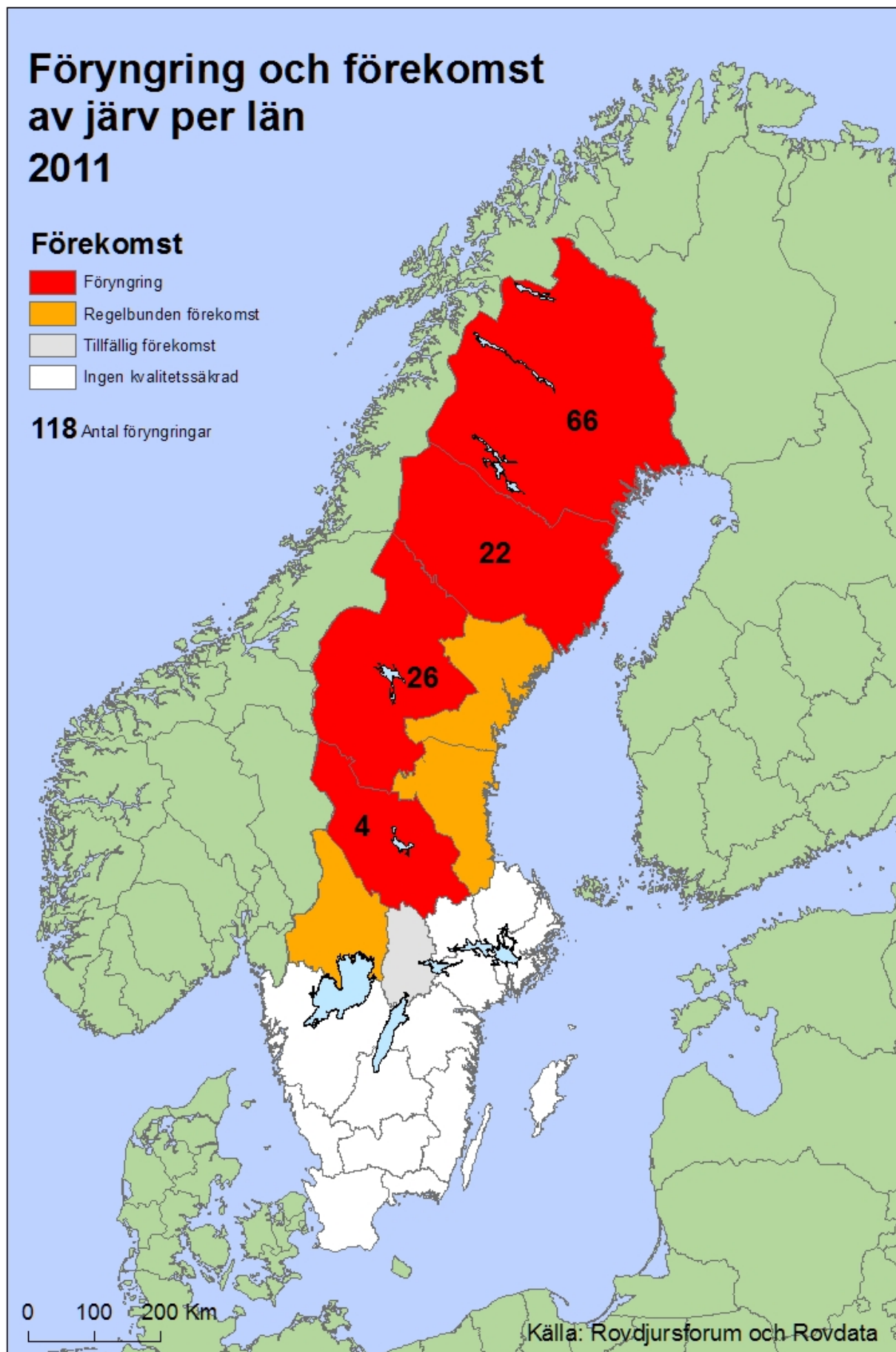
Föryngringar av järv

Reproduktionscykeln 2011
(1 mars 2011 - 31 januari 2012)

- Säkra järvföryngringar
- Sannolika järvföryngringar
- ▲ Föryngringar i Norge och Finland som berör svenska samebyar

Figur 2. Kartan visar de 118 föryngringar av järv som registrerats i Sverige under reproduktionscykeln 2011, samt de föryngringar i Norge och Finland som berör Sverige.

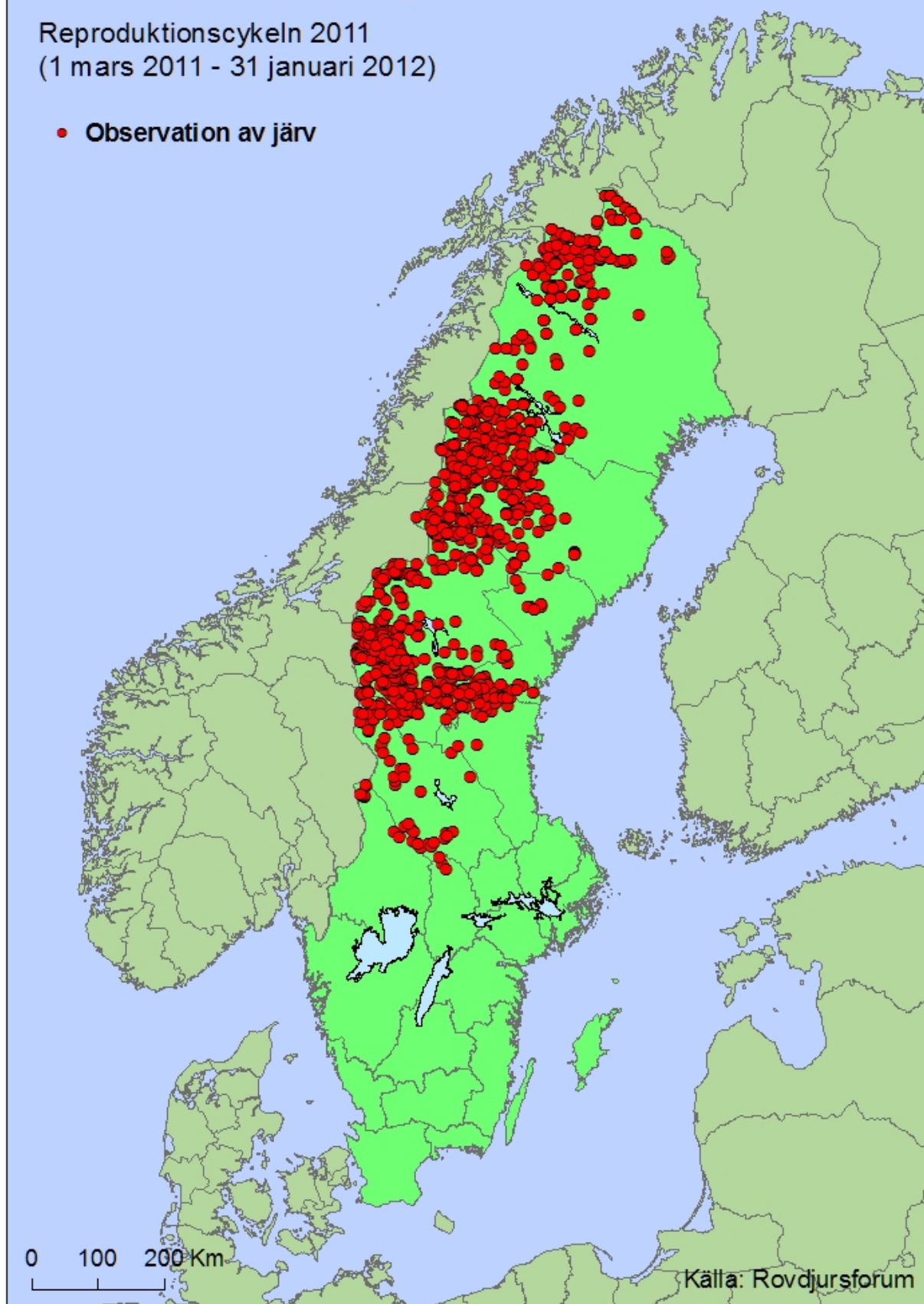

Figur 3. Föryngring (säker, sannolik och misslyckad) och förekomst av järv i Sverige registrerad av länsstyrelserna under reproduktionscykeln 2011. Med regelbunden förekomst menas att spår eller andra observationer av järv har dokumenterats vid minst tre tillfällen under en tidsperiod av minst tre månader under reproduktionscykeln (1 mars 2011– 31 januari 2012).

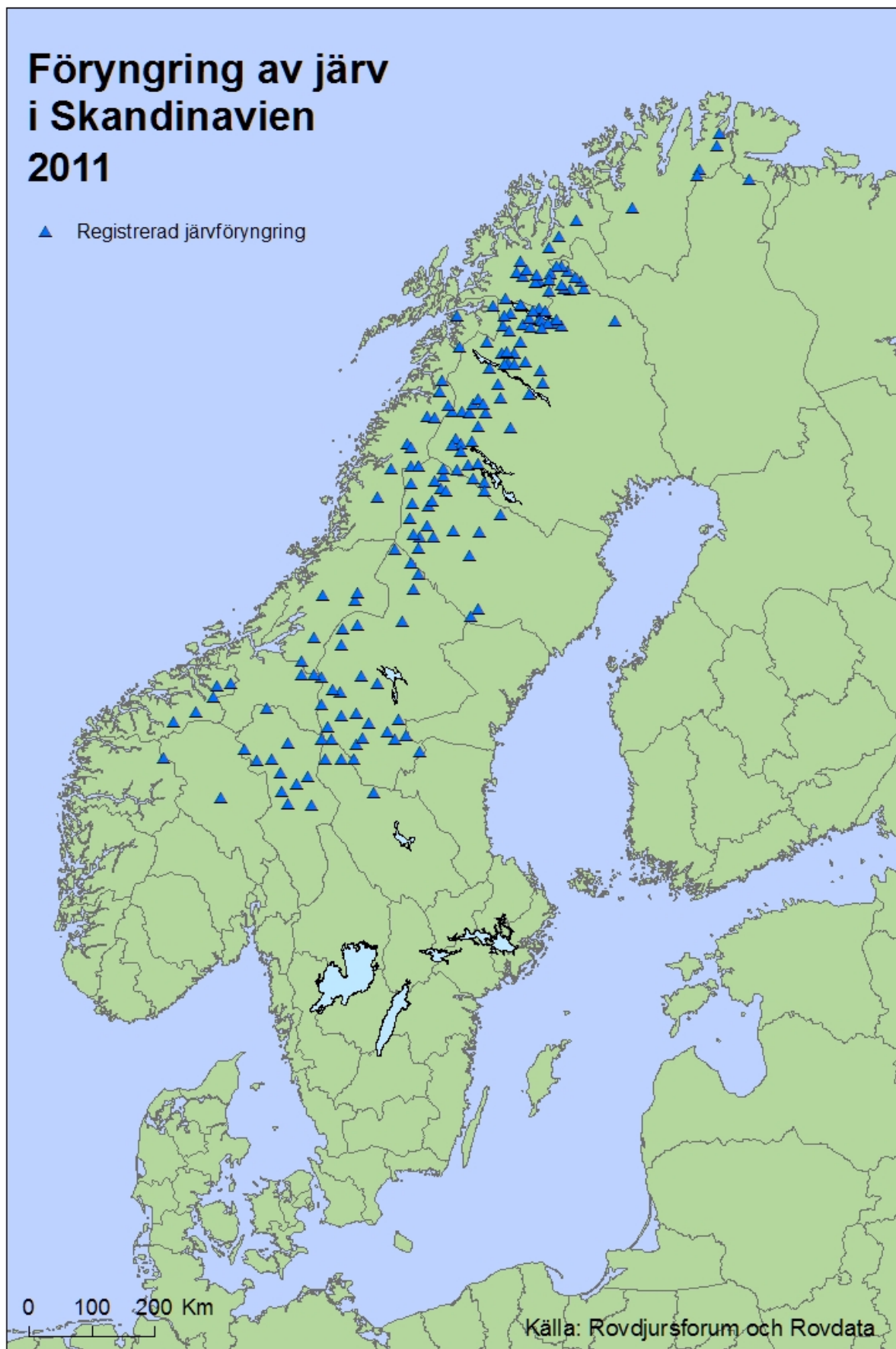
Observationer av järv

Reproduktionscykeln 2011
(1 mars 2011 - 31 januari 2012)

• Observation av järv

Figur 4. Observationer av järv under reproduktionscykeln 2011. Kartan visar observationer som kvalitetssäkrats av länsstyrelsen och som registrerats i databasen Rovdjursforum. Eftersom arbetsinsatsen kan variera geografiskt ska kartan inte betraktas som en täthets- eller utbredningskarta.

Figur 5. Föryngring av järv i Skandinavien under reproduktionscykeln 2011. Kartan visar de föryngringar som registrerats i Rovdjursforum samt Rovdata.

Litteratur

Aronsson, M. & Persson, J. 2012. Järv i skogslandet. Rapport. Grimsö Forskningsstation, Institutionen för ekologi, SLU.

Brøseth H. & Andersen R. 2009. Vurderinger knyttet til overvåking av ynglelokaliteter hos jerv i Sverige och Norge. – NINA Rapport 437. 31 s.

Brøseth H, Tovmo, M & Andersen, R. 2011. Yngleregistreringer av jerv i Norge i 2011.- NINA Rapport 757. 24 s.

Inventering av järv, lo, varg, björn och kungsörn i Västerbottens län. Slutrapport för inventeringssäsong 2010-2011. Länsstyrelsen i Västerbottens län. Dnr 502-7084-2010.

Lundvall A., Andrén H., Lindén H., Saether B-E. & Swenson J. 2005. Utvärdering av Norges nationella övervakningssystem för stora rovdjur. DN-utredning 2005-7, Trondheim.

Persson, J. & Brøseth, H. 2011. Järv i Skandinavien – status och utbredning 1996-2010. – NINA Rapport 732. 42 s.

Resultat av 2010/2011 års rovdjursinventering Jämtlands län. Länsstyrelsen i Jämtlands län. Dnr 502-00830-2011.

Rovdjursinventeringen 2010-2011 i Norrbottens län. Länsstyrelsens rapportserie nr 9/2011.

Slutrapport gällande resultat av inventering av lodjur, järv, varg, björn och kungsörn i Västernorrlands län 2010-2011. Länsstyrelsen i Västernorrlands län. Dnr 502-6284-11.

Viltskadecenter är ett serviceorgan för myndigheter, organisationer, enskilda näringsidkare och allmänheten. Centret arbetar på uppdrag av Naturvårdsverket och tillhör Sveriges Lantbruksuniversitet. Viltskadecenter bistår bland annat med information om förebyggande åtgärder för att förhindra skador från fredat vilt.

Viltskadecenter, Grimsö Forskningsstation, SLU, 730 91 Riddarhyttan
www.viltskadecenter.se

ISBN 978-91-8633-46-7

